

Ivana Brač

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

ibrac@ihjj.hr

Prijedložna skupina *s* + *instrumental* u hrvatskom jeziku

Cilj je rada sintaktički odrediti prijedložnu skupinu *s* + *instrumental* kao dopunu, dodatak ili postmodifikator imenice i odrediti joj semantičku ulogu. Takav opis doprinosi valencijskomu opisu glagola i analizi rečenice, a ujedno i opisu padeža u hrvatskom jeziku. Kao dopuna prijedložna skupina javlja se uz glagole uzajamnoga značenja koji zahtijevaju (najmanje) dva sudionika kako bi se radnja mogla izvršiti. Ti su glagoli značenjski podijeljeni u nekoliko skupina (glagoli fizičkoga sukoba, intimnoga fizičkog kontakta, verbalnoga sukoba, rasprave, razgovora, natjecanja, igranja, združivanja, raskida jedinstva i preklapanja dviju strana). Uz te se glagole semantička uloga prijedložne skupine *s* + *instrumental* određuje kao agens–tema. Prijedložna skupina *s* + *instrumental* dolazi kao dopuna i uz fazne glagole i glagole otezanja i žurenja kada je manje očita ili nije očita povezanost sa socijativnom kategorijom. U tom se slučaju može odrediti kao predikatna dopuna bez uloge ili kao prijedložna dopuna *s* ulogom teme. Prijedložna skupina *s* + *instrumental* kao dodatak dolazi uz glagole koji označuju radnju za čije izvršenje nisu potrebna dva sudionika i određena je kao društvo ili socijativ. Kao dodatak dolazi i u značenju načina i vremena. Kao postmodifikator imenice upotrebljava se kada se želi opisati karakteristična pojedinost dijela tijela ili kojega predmeta koji pripada agensu, temi ili pacijensu. U radu se opisuju mogućnosti zamjene prijedložne skupine *s* + *instrumental* drugim skupinama i opisuju se promjena značenja uzrokovana tim zamjenama.

1. Uvod

U hrvatskom se jeziku, kao što je dobro poznato, sredstvo izražava instrumentalnom imenskom skupinom, a socijativ prijedložnom skupinom *s + instrumental*.¹ Sredstvo je sudionik koji je drugi u uzročnom lancu, potreban je agensu da bi izvršio radnju, agens ga odabire zbog svojstava koja ima i njime upravlja. U prototipnim situacijama dolazi do kontakta sredstva i pacijensa i pacijens se pritom mijenja (v. Langacker 1991, Croft 1993). Dakle, u rečenici postoje makar implicitno prisutan agens kao obvezna dopuna, sredstvo kao neobvezna dopuna i pacijens kao obvezna dopuna (više u Brač 2017). Za pojavu prijedložne skupine *s + instrumental* sa značenjem društva nužno je da postoje najmanje dva samostalna sudionika koji vrše radnju. Ivić (1954: 161) navodi da je ključni kriterij za razlikovanje sredstva i društva taj da je sredstvo pojam koji je podređen agensu, a s njim čini jedinstvo u trenutku vršenja radnje, dok je socijativ ravnopravan agensu, što je pretpostavka koja će se problematizirati kasnije u radu.²

Ivić (1954) daje najopsežniju analizu prijedložne skupine *s + instrumental* u »srpskohrvatskom« jeziku, stoga će se njezinu opisu posvetiti više pozornosti. Suvremeni opisi prijedložne skupine *s + instrumental* u kroatističkoj literaturi vezani su uz značenja instrumentala, opis prijedloga ili druga pitanja (npr. Silić i Pranjković 2005: 236, Belaj i Tanacković Faletar 2014: 488–491, Belaj i Tanacković Faletar 2017, Matovac 2016), dok je u svjetskoj lingvistici više pozornosti posvećeno pitanju semantičke uloge i/ili sintaktičkoga statusa te skupine (npr. Stolz 1996, Stassen 2000, Stolz, Stroh i Urdze 2006, Dimitriadis 2004, 2008, Rákosi 2003, 2008, Siloni 2012).

- 1 U literaturi o slavenskim jezicima (Potebnja 1958: 434ff, Staniševa 1958: 41ff, Mrázek 1964: 19ff) navodi se da se u praslavenskom, a tako i starijim razdobljima slavenskih jezika socijativ izražavao besprijedložnim instrumentalom, u vezi s čim Ivić (1954: 211ff) izražava sumnju. Ivić (1954) navodi da se besprijedložni instrumental u starijim razdobljima slavenskih jezika, a tako i »srpskohrvatskoga« javljao samo u slučajevima kada je riječ o pseudosocijativu, odnosno u značenju načina (*radovati se cijelom obitelji*) i uz pratilački instrumental (*slušati neobičnom pažnjom*), što se povezuje sa značenjem sredstva, te uz glagole *sjediniti se*, *spojiti se*, dok se socijativni instrumental javljao s prijedlogom *s*. U praslavenskom se prijedlog *s* upotrebljavao samo kada su dva neovisna sudionika vezana u zajednicu u trenutku vršenja radnje, a kasnije se počeo upotrebljavati i za zajednicu dvaju pojmova u kojoj jedan bliže određuje drugi, odnosno njegov je sastavni dio (Ivić 1954: 221–222). Tako je u starijim »srpskohrvatskim« govorima bila jasna podjela: prijedlog *s* upotrebljavao se u socijativnim konstrukcijama, besprijedložni instrumental u pseudosocijativnim i uz kategoriju sredstva. Kasnije se upotreba prijedloga *s* proširila i na pseudosocijativne kategorije, a u današnje vrijeme prijedlog *s* prodire i u kategoriju oruda ako nije jasno istaknuta povezanost agensa i sredstva. Prijedlog *s* u suvremenom hrvatskom jeziku upotrebljava se uz glagole koji leksički dodjeljuju instrumental, primjerice *upravljati*, *rukovoditi*, *manipulirati* i sl., kada je dopuna kvantifikacijska skupina, a kako bi se provjerio padež (v. Silić i Pranjković 2005: 143, Bošković 2006), npr. *Jedan upravitelj upravlja s 500 stambenih jedinica*, ali se često upotrebljava i bez kvantifikacijske skupine, npr. *Niti ću im dopustiti da sa mnom manipuliraju, niti da upravljaju s mojim vremenom*, i uz sredstvo, npr. *Kada se Bilbo susreo s Gollumom, razmotrio je mogućnost da ga ubije s mačem, ali ga je ipak poštedio*, no time se nećemo baviti u ovom radu.
- 2 Sredstvo i društvo čine kontinuum i postoje pristupi koji smatraju da se društvo razvilo iz sredstva, a argument je to što društvo zahtijeva više morfološkoga obilježivanja (Hein, Claudi i Hunnemeier 1991, Stolz 1996, Givón 2001 i dr.), ali i pristupi koji smatraju da se sredstvo razvilo iz društva, a do dodatnoga morfološkog obilježivanja društva došlo je da bi se izbjegao sinkretizam sa sredstvom. Točnije, razvoj je išao od prostora preko socijativa do sredstva (Luraghi 2001).

Ivić (1954: 165) razlikuje socijativ i pseudosocijativ. Socijativ dijeli na 1) socijativni odnos neposrednoga tipa koji se javlja uz radnju koja zahtijeva dva sudionika koji vrše radnju u isto vrijeme i na isti način, čine to uzajamno, odnosno tako da se radnja vraća od jednoga vršitelja do drugoga te je riječ o jedinstvenoj radnji (*sastajati se s kim*) i 2) posredni socijativni odnos koji se uspostavlja posredno, odnosno ne ovisi o glagolskoj radnji, nego u trenutku vršenja radnje dva sudionika imaju zajedničku namjeru vršenja radnje (*Petar ide s Markom*). U okviru kategorije socijativnoga instrumentala razlikuje i 3) netipične konstrukcije temeljene na odnosu društva (npr. uz glagole *rastati se* i *činiti*), 4) nepravi socijativ, koji se javlja uz psihološke i fiziološke glagole (npr. *patiti s kim*, *umrijeti s kim*), u značenju vremena (npr. *Sa zimom ode i moja ljubav sasvim.*) ili kada je kakav predmet uz agensa dok vrši radnju (npr. *ide s torbom na leđima*) te 5) kategoriju cjeline koju karakterizira to da je jedno lice vezano uz drugo kao njegov sastavni dio ili ga zastupa (npr. *majka s djecom*). Ivić (1954: 159) navodi da je za socijativni odnos ključno to da je radnja uzajamna, da oba sudionika istovremeno izvode radnju na jednak način, dok se pseudosocijativ razlikuje od socijativa po tome što se njime izražava kakva karakteristika glavnoga aktanta. No kriterij koji navodi za određivanje socijativnoga odnosa vrijedi samo za socijativni odnos neposrednoga tipa, dok se druge kategorije ili ne uklapaju u to određenje ili su bliže pseudosocijativu. Ivić (1954: 165) pseudosocijativ dijeli na pratilački instrumental, koji otkriva okolnosti pod kojima se vrši radnja (npr. *zadržati s teškom mukom*), instrumental karakteristične pojedinosti, koji obilježava dio tijela agensa dok vrši radnju (npr. *djevojka s plavim očima*) i instrumental sastavnoga dijela, koji obilježava predmet koji je s drugim predmetom u odnosu cjeline i dijela (npr. *ploča s natpisom*).

U ovom se radu podjela Ivić (1954) pojednostavnjuje, eksplicitno se određuje sintaktički status prijedložne skupine *s + instrumental*, što rezultira preciznijim razlikovanjem dopuna i dodataka, te se prijedložnoj skupini *s + instrumental* pridružuju semantičke uloge u skladu sa suvremenim sintaktičkim opisima.³ U radu se razlikuju prijedložna skupina *s + instrumental* kao dopuna s

3 U podjeli na dopune i dodatke polazi se od pristupa teorije valentnosti koji se primjenjuje u *Bazi hrvatskih glagolskih valencija* (v. Birtić 2017). Od toga opisa ovaj rad odstupa po tome što se dopunama pridružuju semantičke uloge, a ne opisi sudionika. Kao što je poznato, popis semantičkih uloga razlikuje se od autora do autora. Pod ulogom agensa najčešće se podrazumijeva živi, voljni, svjesni pokretač radnje, tema je sudionik radnje koji se nalazi na određenom mjestu ili mijenja mjesto, dok je pacijens sudionik čije se stanje mijenja (npr. Van Valin i LaPolla 1997). Katkad je teško određenomu sudioniku pripisati ulogu teme ili pacijensa s obzirom na to da ne odgovara danim definicijama, stoga pojedini autori ne razlikuju te dvije uloge, kao što je činio i Fillmore (1968) pod nazivom objektiva (engl. *Objective*), te ih nazivaju tema (npr. Radford 2009), pacijens/tema (npr. Levin i Rappaport Hovav 2005) ili pacijens (npr. Givón 2001, Blake 2004). Razlikovanje tih dviju uloga prema navedenim definicijama teško je primjenjivo i u pristupima koji se bave automatskim označivanjem semantičkih uloga (v. Palmer, Gildea i Xue 2010). Dowty (1991: 577) navodi da je razlika u tome što je pacijens nužno uzročno zahvaćen djelovanjem drugoga sudionika, dok tema ne mora biti. U ovom se radu uloga teme shvaća u najširem smislu kao sudionik koji se nalazi na određenom mjestu, mijenja mjesto ili se na njemu vrši radnja, dok je pacijens sudionik čije se stanje nužno mijenja djelovanjem agensa. Vršitelj i trpitelj rabe se u tradicionalnom smislu (npr. Barić i dr. 1997), odnosno ne misli se na makrouloge vršitelja i trpitelja kako se određuju u okviru gramatike uloge i referencije (Van Valin i LaPolla 1997) jer bi se socijativ trebao odrediti kao vršitelj s obzirom na to da ga Van Valin i Wilkins (1996: 306) smještaju uz agensa, silu, sredstvo i dr. Za pregled rasprave o socijativu kao dubinskom ili površinskom padežu v. Stolz, Stroh i Urdze (2006).

ulogom agens–teme (*svađati se s kim*) i teme (*početi s čim*), zatim prijedložna skupina *s + instrumental* kao dodatak sa značenjem društva (*putovati s kim*), sa značenjem načina (*čekati s nestrpljenjem*) i vremena (*pojaviti se s proljećem*) te prijedložna skupina *s + instrumental* kao postmodifikator imenice (*djevojka s plavom kosom*). U skladu s tim podijeljena su poglavlja u ovom radu. U drugom poglavlju analizira se prijedložna skupina *s + instrumental* kao dopuna uz uzajamne glagole te kao dopuna uz fazne glagole i glagole oklijevanja i žurenja. Budući da određenje prijedložne skupine *s + instrumental* kao dopune proizlazi iz leksičko–gramatičkih svojstava glagola, posvećeno je više pozornosti tim glagolima i njihovoj značenjskoj podjeli. U tom se poglavlju također raspravlja o tome koja je uloga pridružena prijedložnoj skupini *s + instrumental* s obzirom na to da se društvo ili socijativ određuje kao dodatak. U trećem poglavlju opisuje se prijedložna skupina *s + instrumental* koja je dodatak, a može imati značenje društva, načina i vremena. U četvrtom poglavlju analizira se prijedložna skupina *s + instrumental* koja je postmodifikator imenice, a u vezi s kojom je zanimljiva mogućnost zamjene genitivnom skupinom. Cilj je rada odrediti sintaktički status prijedložne skupine *s + instrumental* i odrediti semantičke uloge koje su joj pridružene. Takav opis doprinosi analizi rečenica koje sadržavaju tu skupinu i valencijskomu opisu glagola, a ujedno i opisu padeža u hrvatskom jeziku. Primjeri u radu preuzeti su s *Hrvatskoga mrežnog korpusa* (<http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac/>), osim ako nije drukčije navedeno, te su katkad skraćeni radi zornosti. Primjeri koji su označeni slovom *b*, *c* i *d* parafraza su primjera označenih slovom *a*.

2. Prijedložna skupina *s + instrumental* kao dopuna

U radu se razlikuje prijedložna skupina *s + instrumental* kao dopuna glagolima uzajamnoga značenja i kao dopuna faznim glagolima, glagolima oklijevanja i žurenja i dr. Semantička uloga koja je pridružena tim dopunama ne određuje se u ovom radu kao društvo ili socijativ jer se društvo shvaća kao dodatak. Određenju pridružene semantičke uloge i sintaktičkim posebnostima posvetit će se pozornost u sljedećim potpoglavljima.

2.1. Prijedložna skupina *s + instrumental* kao dopuna s ulogom agens–teme

Prijedložna skupina *s + instrumental* kao dopuna dolazi uz uzajamne glagole koji podrazumijevaju uključenost najmanje dvaju samostalnih sudionika u radnju. U primjeru (1a) glagol *svađati se* uzajaman je i nužan je drugi sudionik radnje na koji radnja prelazi, ali i on ujedno vrši radnju koja se vraća na subjekt. Taj se odnos može opisati kao (1b).

(1a) *Ona se svađa s dečkom.*

(1b) *Ona se svađa s dečkom. ↔ Dečko se svađa s njom.*

Uzajamni su glagoli često povratni, što dodatno upućuje na to da je radnja koncentrirana na vršitelje radnje. Imenska skupina označena nominativom ima

ulogu agensa, dok se u literaturi (npr. Givón 2001, Dimitriadis 2004, Rákosi 2003, 2008, Stolz, Stroh i Urdze 2006, Siloni 2012) raspravlja o tome koja je uloga pridružena prijedložnoj skupini *s + instrumental*. Budući da se uloga društva ili socijativa obično shvaća kao dodatak, a ne dopuna, problem je kako odrediti tu ulogu prijedložne skupine *s + instrumental* s obzirom na to da je riječ o dopuni. Belaj i Tanacković Faletar (2017) određuju tu prijedložnu skupinu *s + instrumental* kao temu. Ne razlikujući temu i pacijensa, Dimitriadis (2004) određuje tu ulogu kao pacijensa. Budući da je riječ o uzajamnoj radnji, sudionik označen nominativom i onaj prijedložnom skupinom *s + instrumental* mogu se shvatiti u isto vrijeme i kao vršitelj radnje i kao trpitelj radnje, odnosno kao agens i kao tema. Siloni (2012), koja razlikuje jednovalentne i dvovalentne uzajamne glagole,⁴ navodi da je subjektu u obama slučajevima pridružena uloga agens–teme, koja je nastala združivanjem (engl. *bundling*)⁵,

4 Reinhart i Siloni (2005) i Siloni (2012) smatraju da povratni glagoli nastaju univerzalnom operacijom redukcije dopune prijelaznoga glagola (engl. *arity operation*), a ovisno o jeziku, odnosno leksičko-sintaktičkom parametru ta će se operacija izvršiti u leksikonu ili sintaksi, a također se primjenjuje i na uzajamne glagole te medijalne i pasivne konstrukcije. Prema tome razlikuju se dvije vrste uzajamnih glagola: leksički uzajamni glagoli, koji su simetrični, odnosno označuju jedinstven, atomičan događaj, i sintaktički uzajamni glagoli, koji označuju zbroj poddogađaja. Leksički uzajamni glagoli čine zatvoren skup i relativno ih je malo, a karakteristični su za istočnoslavenske jezike, hebrejski, mađarski i engleski, dok su sintaktički uzajamni glagoli karakteristični za romanske, germanske, južnoslavenske i zapadnoslavenske jezike te grčki. Leksički uzajamni glagoli dopuštaju diskontinuirane uzajamne konstrukcije u kojima se odnos uzajamnosti izražava između subjekta i sudionika označena prijedlogom *s* (engl. *oblique phrase*) (*John corresponds with Mary*. 'John se dopisuje s Mary.'). Za razliku od prototipnih uzajamnih konstrukcija u kojima se odnos uzajamnosti izražava između sudionika koji su na mjestu subjekta (*John and Mary correspond*. 'John i Mary se dopisuju.'). Hrvatski je svrstan među jezike koji tvore uzajamne glagole sintaktički, što bi značilo da ne dopuštaju diskontinuirane konstrukcije, no one ipak postoje. To se može objasniti time da hrvatski ima i leksički i sintaktički tvorene uzajamne glagole ili time da i sintaktički dopuštaju diskontinuirane konstrukcije. Dimitriadis (2004) navodi da je u tim slučajevima riječ ipak o leksičkim glagolima te da su uzajamni glagoli tvoreni u leksikonu prisutni u svim jezicima. Siloni (2012: 300ff) zaključuje da su mogući izolirani leksički uzajamni glagoli i u jezicima koje svrstava u sintaktičke (usp. Dimitriadis 2004: 12, fn. 8). Za pojavu diskontinuiranih skupina, odnosno prijedložne skupine Dimitriadis (2004, 2008) smatra da nije ključno to da su glagoli tvoreni u leksikonu, nego da označuju događaj koji je nedjeljivo simetričan (engl. *irreducibly symmetric event*), a koji, uvjetno rečeno, odgovaraju leksički uzajamnim glagolima, u kojima je sudjelovanje dvaju sudionika identično i ne može se podijeliti na poddogađaje, odnosno nije zbroj simultanih poddogađaja. Ti događaji ne dopuštaju dvostruku interpretaciju, koja je moguća u primjeru (2a), koji se može tumačiti tako da je svaki sudionik udario drugoga pet puta, pa je sve skupa deset udaraca, ili je pet udarača sveukupno, dok u primjeru (2b) nije moguća interpretacija da je riječ o deset susreta. Primjeri (2a) i (2b) preuzeti su iz Dimitriadis (2004: 19) te prevedeni i prilagođeni.

(2a) *Petar i Marko su se udarili pet puta.*

(2b) *Petar i Marko su se sreli pet puta.*

Dimitriadis (2004) smatra da su glagoli koji su nedjeljivo simetrični primarno dvovalentni, odnosno imaju nominativnu i prijedložnu dopunu, a jednovalentni glagoli nastaju od dvovalentnoga glagola dodatnom operacijom refleksivizacije tako da se izjednačuju dvije dopune glagola.

5 Naziv *združivanje* preuzet je iz Oraić Rabušić (2017).

dok je prijedložnoj skupini *s + instrumental* pridružena prazna uloga koja je interpretirana kao agens–tema jer je u simetričnom odnosu sa subjektom.⁶ Dimitriadis (2004: 38), ne ulazeći u detaljniju raspravu, navodi da su objema dopunama pridružene iste uloge, s tim da pozicija subjekta uvjetuje da je uključena inicijativa i sudjelovanje, odnosno agentivnost ili važnost (Dimitriadis 2008: 398), dok prijedložna skupina *s + instrumental* podrazumijeva samo sudjelovanje, odnosno ne mora imati nijedno svojstvo agensa.

Naglašavajući kako nije riječ o potpunoj simetriji, odnosno ravnopravnosti između subjekta i prijedložne skupine *s + instrumental*, Rákosi (2003, 2008) uvodi novu semantičku ulogu – partner – koja je pridružena prijedložnoj skupini *s + instrumental*, dok subjekt ima ulogu agensa. Partner se razlikuje od agensa po tome što nije pokretač radnje, nije nužno da ima kontrolu nad radnjom i volja ne mora biti jednakoga intenziteta kao kod agensa. Partner je bliži iskustveniku nego agensu, pa ga autor smješta uz iskustvenika i cilj. Rákosi (2008) navodi primjere poput (3), u kojem se vidi da ne mora postojati odnos ravnopravnosti, odnosno naglašava se tko je inicijator radnje te se pokazuje da nije riječ o nedjeljivoj simetričnosti, koja je ključna za Dimitriadisa (2004).

(3) *Nisam se svadala s njim, on se svadao sa mnom.*

Naziv diskontinuirana skupina, kojom se opisuje primjere (4b) i (5b), upućuje na to da je ta skupina nastala od koordinirane skupine, odnosno da je s mješta subjekta izdvojen jedan sudionik, kao što to smatraju Mchombo i Ngunga (1994). Dimitriadis (2004: 28–29) ne slaže se s tim da rečenice s diskontinuiranom skupinom u primjerima (4b) i (5b) odgovaraju rečenicama s koordiniranim imenskim skupinama u primjerima (4a) i (5a) jer značenje nije identično, odnosno rečenice (4b) i (5b) informativnije su od rečenica (4a) i (5a). Primjer (4a) može se interpretirati tako da su se grlili svi međusobno, dok primjer (4b) znači da se dečki nisu grlili s dečkima niti su se cure grlile s curama. Isto tako primjer (5a) može se interpretirati tako da su se Ivan, Marko i Ana svadali, odnosno ne specificira se tko se s kim svadao, dok primjer (5b) govori da su s jedne strane bili Ivan i Marko, a na suprotnoj strani Ana. Primjeri (4a), (4b), (5a) i (5b) preuzeti su iz Dimitriadis (2004: 28–29) te prevedeni i prilagođeni.

(4a) *Dečki i cure su se grlili.*

(4b) *Dečki su se grlili s curama.*

(5a) *Ivan, Marko i Ana su se svadali.*

(5b) *Ivan i Marko su se svadali s Anom.*

6 Siloni (2012: 309–311), pozivajući se na Reinhart (2002), smatra da tematske uloge određuju dva svojstva: *c*, koje određuje je li dopuna uzročnik događaja (engl. *Cause change*), i *m*, koje određuje je li mentalno stanje sudionika relevantno za događaj (engl. *Mental state*). Oba specificirana svojstva imaju agens ([+c +m]), iskustvenik ([–c +m]), sredstvo ([+c –m]) i tema ([–c –m]), dok primjerice cilj ima nespecificirano svojstvo *m* ([–c]) (v. Reinhart 2002: 232). Ako su oba svojstva nespecificirana, dobiva se prazna tematska uloga [Ø] koja se interpretira, odnosno dobiva svoj semantički sadržaj u odnosu sa skupinom koja ima pridruženu tematsku ulogu. U vezi s prijedlogom *with* Siloni smatra da je riječ o prijenosniku tematske uloge između subjekta i prijedložne skupine, stoga obje skupine imaju istu ulogu (v. Rákosi 2003). Rákosi (2003) navodi da partner ima svojstvo *m* ([+m]), dok je svojstvo *c* nespecificirano.

Rečenicu (6a) možemo shvatiti tako da se navijači i policija tuku međusobno, da se tuku s trećim sudionikom, te je moguća i interpretacija da tuku sami sebe, dok je u rečenici (6b) jasnije da su oni na suprotstavljenim stranama, odnosno vrše radnju jedni na drugima. Na temelju znanja o svijetu pretpostavljamo da su u primjeru (6b) inicijatori tuče navijači, dok u primjeru (5b) ne možemo znati tko je inicijator svade bez konteksta, što dovodi u pitanje Dimitriadisovu tvrdnju (2004) da položaj subjekta podrazumijeva inicijativu.

(6a) *Navijači i policija se tuku.*

(6b) *Navijači se tuku s policijom.*

Nilsen (1973: 48) upozorava da je razlika u topikalizaciji koja mijenja značenje, a istaknutost prvoga člana uočili su i Luraghi (1986: 63), Janda (1993: 184), Matovac (2016: 131) i dr. U primjerima (4a), (5a) i (6a) ističe se ravnopravnost sudionika koji imaju istu sintaktičku funkciju i semantičku ulogu, dok se u primjerima s prijedložnom skupinom *s + instrumental*, (4b), (5b) i (6b), poništava odnos potpune ravnopravnosti sudionika i naglasak je na imenskoj skupini u nominativu, odnosno sudioniku radnje kojega govornik želi istaknuti jer ga doživljava kao pokretača radnje, kao važnijega sudionika, kao sudionika koji ima kontrolu nad radnjom ili zbog kojega drugog razloga. Sudionici nemaju istu sintaktičku funkciju, odnosno nominativna imenska skupina jest subjekt, a prijedložna skupina *s + instrumental* objekt. Subjektu je pridružena uloga agensa, a objektu uloga agens–teme. Naziv agens–tema odabran je zbog toga što sudionik označen prijedložnom skupinom *s + instrumental* može imati više obilježja agensa nego prototipna tema (v. Dowty 1991), dok je naziv partner (Rákosi 2003, 2008) prikladan i za označavanje sudionika koji nisu nužni za vršenje radnje, odnosno može se shvatiti kao socijativ. Tako se ujedno razlikuju sudionici uz uzajamne glagole od sudionika uz glagole koji nemaju uzajamno značenje, a pridružena im je uloga teme.

Glagoli koji zahtijevaju prijedložnu dopunu *s + instrumental* s ulogom agens–teme, kao što je već rečeno, određuju se kao uzajamni glagoli. Svima je zajedničko da označuju radnju koja pretpostavlja dva samostalna sudionika koji istodobno vrše radnju i radnja se vrši na njima. To su glagoli koji označuju kakav fizički kontakt između sudionika, s tim da taj kontakt gradira od fizičkoga sukoba (9), odnosno uključena je negativna komponenta, do fizičkoga kontakta koji se doživljava pozitivnim (10–13). Zatim su to glagoli koji pretpostavljaju verbalnu suprotstavljenost, koja također gradira od svade (14–16), preko rasprave (17) do razgovora (18). Elemente fizičke i verbalne suprotstavljenosti sadržavaju i glagoli natjecanja (19) i igranja (20). Glagoli koji izražavaju združivanje dviju strana (21–22) čine prijelaznu kategoriju između glagola u čijem je značenju uključena komponenta suprotstavljenosti dviju strana i glagola koji znače preklapanje ili izjednačivanje (30–31), a s glagolima združivanja dviju strana povezani su glagoli koji izražavaju raskid jedinstva (27–29). Budući da je pojava prijedložne skupine *s + instrumental* s ulogom agens–teme uvjetovana značenjem glagola, odnosno njegovim valencijskim obilježjima, posvetit će se više pozornosti tim glagolima. Glagoli navedeni u ovom radu crpljeni su

iz interne leksičko–morfološke baze glagola Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje koja sadržava oko 24.000 glagola kojima je određena rekcija.

2.1.1. Suprotstavljenost dviju strana

U skupinu glagola koji izražavaju **fizički sukob** ubrajaju se glagoli *bojevati*, *boksati (se)*, *boriti se*,⁷ *hrvati se*, *klati se*, *mačevati se*, *naguravati se*, *natezati se*, *ratovati*, *sukobiti se*, *sukobljavati se* i sl. (9).

(9) *Tetak se hrvao s njom po sobi još držeći pištolj u ruci.*

Dva živa sudionika podrazumijevaju glagoli koji označuju **intimne fizičke kontakte**, primjerice a) *drpati se*, *grliti se*, *hvatati se*, *jebati se*, *ljubiti se*, *milovati se*, *žvaliti se* (10), b) *hodati*, *ljubovati*, *općiti* (11), c) *pariti se*, *razmnožavati se* (12). Prijelazni glagoli *pariti* i *razmnožavati* trovalentni su, pa tako u primjeru (13) postoji uzročnik koji potiče da dode do radnje te je sudionik označen prijedložnom dopunom *s + instrumental* u odnosu s objektom, a ne sa subjektom.

(10) *Kada si se prvi put poljubila s dečkom?*

(11) *Kažu da je ljubovala sa plemićima i vrbovala ih da joj daju svoje zlato.*

(12) *Jedan mužjak pari se s nekoliko ženki.*

(13) *Nisam mogao doći u poziciju da parim psa s kujicom njegove pasmine.*

Sljedeći glagoli koji znače **verbalni sukob** imaju dopunu *s + instrumental*: *prepirati se*, *prepucavati se*, *porječkati se*, *posvaditi se*, *posvađati se*, *razračunati se*, *sporiti se*, *svaditi se*, *svađati se*, *sučeliti se*, *sukobiti se*, *sukobljavati se*, *suočavati se*, *suočiti se*, *zakačiti se*, *zakrviti se*, *zavaditi se* i dr. (14). Pojedini glagoli te skupine mogu označivati i fizički sukob. Osim toga tu se mogu svrstati i glagoli koji imaju suprotno značenje, odnosno dolazi do pomirenja dviju strana, npr. *pomiriti se*, *suglasiti se*.

(14) *On tvrdi da se svađao s nekadašnjim američkim ministrom obrane o raspuštanju iračke vojske.*

Pojedini glagoli mogu biti i trovalentni, kao i u primjeru (13), tako da je prva dopuna pokretač radnje, odnosno agens, a prijedložna dopuna nije u od-

7 Na temelju znanja o svijetu, odnosno konteksta može se zaključiti da u rečenicama s glagolom *boriti se* (a isto tako i *bojevati* i sl.) prijedložnom skupinom *s + instrumental* može biti označen sudionik koji je na suprotnoj strani od sudionika označenoga nominativom ili mu je partner. Tako su u primjeru (7) vojnici i pobunjenici na suprotstavljenim stranama, dok su u primjeru (8) kršćani i Arapi na istoj strani, odnosno oni su partneri koji se bore protiv papinske vojske.

(7) *Vojnici su se borili s pobunjenicima.*

(8) *Za vrijeme križarskih ratova, kršćani s istoka su se borili s Arapima protiv papinske vojske.*

nosu s agensom i ne može se koordinirati s njim, nego je u odnosu s objektom. Drugim riječima, u socijativnom su odnosu dva objekta jer sama radnja pretpostavlja trećega člana koji će s drugim članom stupiti u kontakt (Ivić 1954: 168). Značenje rečenica (15a) i (16a) te (15b) i (16b) također nije identično. Označivanjem branitelja (15a) i seljaka (16a) prijedložnom skupinom s + *instrumental* naglasak se stavlja na akuzativnu dopunu.

- (15a) *Pokušava zavaditi premijerku s braniteljima.*
- (15b) *Pokušava zavaditi premijerku i branitelje.*
- (16a) *Imam osjećaj da se želi posvađati seljake s radnicima.*
- (16b) *Imam osjećaj da se želi posvađati seljake i radnike.*

U skupinu glagola koji izražavaju suprotstavljenost dviju strana mogu se svrstati i glagoli koji ne podrazumijevaju sukob, nego **raspravu**, koja može biti opuštena ili ozbiljna te pozitivna ili negativna. To su glagoli *debatirati*, *dijalogizirati*, *diskutirati*, *komunicirati*, *kontaktirati*, *konverzirati*, *konzultirati se*, *nagoditi se*, *pogoditi se*, *polemizirati*, *prodiskutirati*, *raspraviti*, *raspravljati*, *složiti se* i dr. (17).

- (17) *...ona o zdravstvenom odgoju debatira sa stručnjacima...*

Najmanje dva sudionika pretpostavljaju i glagoli **komunikacije** koji izražavaju radnju u kojoj sudionici sudjeluju, no bez želje za pobjedom, nego radi društvene interakcije, primjerice *čavrljati*, *čuti se*, *ćaskati*, *divaniti*, *dovikivati se*, *naćaskati se*, *narazgovarati se*, *podivniti*, *porazgovarati*, *proćaskati*, *razgovarati* i dr. (18).

- (18) *Muškarci će u baru radije čavrljati s plavušama, ali brinete smatraju privlačnijima.*

Uključenost dviju suprotstavljenih strana podrazumijevaju glagoli **natjecanja**, odnosno uspoređivanja dviju strana, koji imaju zajedničke značenjske elemente s glagolima koji izražavaju fizički i verbalni sukob, no obično nemaju negativnu značenjsku komponentu. To su glagoli *kladiti se*, *mjerkati se*, *nametatati se*, *natjecati se*, *trkati se*, *utrkiivati se* i dr. (19).

- (19) *Trkao sam se s njim na semaforu.*

U skupinu glagola koji izražavaju suprotstavljenost dviju strana svrstavaju se i glagoli **igranja** kojima cilj ne mora biti pobjeda, nego samo zabava: *grudati se* (*grudvati se*), *igrati se* i sl. (20).

- (20) *Luka se grudao s prijateljima...*

Prijedložnu dopunu s + *instrumental* imaju i glagoli koji označuju kakvu pozitivnu društvenu interakciju dvaju sudionika koji se njome zbližavaju,

združuju ili ujediniuju. To su glagoli a) *bratimiti se, bratiti se, družiti se, okumiti se, ortačiti se, pobratimiti se, posestriti se, sprijateljiti se, zbratimiti se, združiti se* (21), b) *bratovati, drugovati, koalirati, paktirati, prijateljevati* (22).⁸

- (21) *Danas se Maja posestrila s Helenom i Idom pa su njih dvije automatski upale u naš krug.*
 (22) *Prijateljevao je s Mariom Callas, Orsonom Wellesom i Albertom Moraviom.*

Prijedložna dopuna *s + instrumental* dolazi i uz glagole koji podrazumijevaju odvajanje, odnosno **raskid jedinstva**, primjerice uz glagole a) *rastati se, razići se, razilaziti se, razračunati se, razračunavati se* (27), b) *prekinuti, raskrstiti, raskrštavati, raščistiti, raščišćivati* (28). Iako bi se tu očekivala ablativna konstrukcija jer većina glagola ima prefiks *raz-* koji znači odvajanje (v. Belaj 2008: 254, Janda i Nessel 2010), ne začuđuje što se pojavljuje prijedložna skupina *s + instrumental* analogijom po suprotnosti prema glagolima pret hodne skupine koji označuju združivanje.⁹ Također prijedložnom skupinom *s + instrumental* može biti označeno neživo, a obično je riječ o kakvu stavu, mišljenju ili djelu koje je učinilo živo, odnosno čovjek (29).

- (27) *Putin je u svojoj kampanji za predsjednika narodu obećao da će se razračunati s oligarsima.*
 (28) *A da jednostavno raščistiš s njim?*
 (29) *Mi još nismo zemlja koja je potpuno raskrstila s takozvanim muškim šovinističkim pogledima na svijet...*

2.1.2. Preklapanje dviju strana

Prijedložna skupina *s + instrumental* javlja se kao dopuna uz glagole koji izražavaju preklapanje ili spajanje dviju strana. Budući da se u mnogim primjerima teško može govoriti o ulozi agens–teme, možemo reći da je riječ o rubnoj kategoriji koja s drugim glagolima koji izražavaju suprotstavljenost dviju strana dijeli to da postoje dvije neovisne strane, odnosno dva sudionika, no oni ne moraju radnju vršiti uzajamno. Od tih glagola razlikuju se

- 8 U tu se skupinu mogu svrstati i glagoli *poslovati, trgovati, surađivati*, kod kojih je izraženija komponenta stjecanja koristi.
 9 Ivić (1954: 172–173) navodi da je mogućnost upotrebe prijedložne skupine *od + genitiv* i *s + instrumental* uvjetovana time je li pored značenja odvajanja istaknuto i uzajamno vršenje radnje. Kada je istaknuto samo odvajanje, upotreba prijedložne skupine *s + instrumental* nije moguća (npr. *jabuka se otkinula od drveta*), dok je uz glagole *rastati se* i *razići se* moguća upotreba i prijedložne skupine *s + instrumental*, npr. u primjerima (23) i (24), i *od + genitiv*, npr. u primjerima (25) i (26), jer je istaknuta i uzajamnost.
 (23) *Prije dvije godine sam se rastala s mužem.*
 (24) *Njezin sadašnji dečko nedavno se razišao s dugogodišnjom djevojkom.*
 (25) *Kada se Katy Perry rastala od Russella Branda, njezini roditelji bili su presretni.*
 (26) *Saudijski Alhaji Mohamed je 1975. postao prvi čovjek koji se istodobno razišao od svoje dvije supruge za koje je bio vezan poligamnim brakom.*

i po tome što je prijedložnom skupinom *s + instrumental* obično označena strana koja je cilj ili uzor, a koja ne mora biti zahvaćena radnjom (usp. primjere (21) i (22)), kao što je slučaj u primjeru (30), u kojem se Srbija mora promijeniti i približiti Uniji, dok se Unija ne mora približiti Srbiji. Glagoli koji imaju prijedložnu skupinu *s + instrumental* kao dopunu i označuju preklapanje dviju strana jesu *harmonizirati se, izjednačavati se, izjednačiti se, izjednačivati se, izmiješati se, jednačiti se, podudarati se, poklapati se, preklapati se, preklopiti se, preplesti se, prepletati se, rimovati se, srastati, srasti, sraščivati, stapati se, stopiti se* i dr. (30).

(30) ...*te precizno ispisali što se sve u Srbiji mora mijenjati kako bi se harmonizirala s Unijom.*

Pojedini glagoli, primjerice *harmonizirati, izjednačavati, jednačiti, pomiješati, poravnati, spojiti, ujediniti, uskladiti, usporediti, usuglasiti* i dr., mogu biti trovalentni tako da se uspostavlja partnerski odnos između sudionika označenih akuzativom i prijedložnom dopunom, koju Piper i dr. (2005: 266) određuju kao koobjekt (31).

(31) *Hrvatska treba harmonizirati svoje zakonodavstvo s europskim.*

2.2. Prijedložna skupina *s + instrumental* kao dopuna s ulogom teme

Prijedložna skupina *s + instrumental* pojavljuje se i kada je veza sa socijativom manje očita, odnosno kada njome nije označen živi sudionik radnje koji skupa s agensom vrši radnju. Primjerice, uz glagole *mučiti se, namučiti se* i *pomučiti se* te *boriti se, iskilaviti se, kilaviti se, nositi se, patiti se* kada je prijedložnom skupinom *s + instrumental* označeno što neživo (32). Pojava prijedložne skupine *s + instrumental* može se objasniti time da se neživo shvaća kao živo jer pruža kakav otpor, odnosno otežava kakvu situaciju te agens mora s njim izaći na kraj. U tom smislu ključna je suprotstavljenost, a ne partnerstvo, kako ističu Piper i dr. (2005: 265), a koja je očita kada je prijedložnom skupinom *s + instrumental* označeno živo (33).

(32) *Samo smo se iskilavili s dječjim kolicima po onim stepenicama do hotela.*

(33) ...*onda dobiješ status asistenta i opet se natežeš s bruošima...*

Još je manje očita povezanost sa socijativnom kategorijom uz glagole *činiti, napraviti, učiniti*, uz koje je prijedložnom skupinom *s + instrumental* označen sudionik radnje na kojemu se vrši radnja te je riječ o objektu. Prijedložna se skupina *s + instrumental* može zamijeniti dativom kada je tema živo (34b), prihvatljiva je zamjena kada je tema dio tijela (35b), a najmanje je prihvatljiva (ili neprihvatljiva) kada je tema što neživo (36b).

- (34a) *Ako išta želimo napraviti s navijačima, najprije ih trebamo dobro upoznati.*
- (34b) *Ako išta želimo napraviti navijačima, najprije ih trebamo dobro upoznati.*
- (35a) *Što si učinila s kosom?*
- (35b) *Što si učinila kosi?*
- (36a) *Vladimir Šeks mora smisliti što će učiniti s izuzeštajem ministra uprave.*
- (36b) *???Vladimir Šeks mora smisliti što će učiniti izuzeštaju ministra uprave.*

Dakle, mogućnost zamjene prijedložne skupine *s* + *instrumental* i dativa povezana je s hijerarhijom živosti, a zamjenom se dobivaju značenjski različite rečenice. Dativom je označen sudionik radnje koji je izravno zahvaćen ili pogođen radnjom, dok se prijedložnom skupinom *s* + *instrumental* ne naglašava zahvaćenost. Primjer (34a) znači da će se poduzeti određene mjere koje će neizravno utjecati na navijače, odnosno njihovo ponašanje ili sl., a primjer (34b) znači da će se poduzeti mjere koje će izravno zahvatiti ili pogoditi navijače.

Prijedložna skupina *s* + *instrumental* pojavljuje se kao dopuna uz glagole *biti*, *dogoditi se*, *zbiti se*, u vezi s kojima Ivić (1954: 177) navodi kako je riječ o produktivnoj kategoriji koja se javlja i kada nema događanja, nego je u pitanju stanje (*s njim je sve u redu*), odnosno kada je riječ o nekontroliranom događaju (v. Palić 2010). Uz te se glagole prijedložna skupina *s* + *instrumental* također može zamijeniti dativom kada je riječ o živom (37b), dok se u slučaju neživoga dobivaju manje prihvatljive (38b) odnosno neprihvatljive rečenice uz glagol *biti* (39b).

- (37a) *Do tada nisam znao što se točno dogodilo s vatrogascima.*
- (37b) *Do tada nisam znao što se točno dogodilo vatrogascima.*
- (38a) *Što će se dogoditi s cijenom dionice?*
- (38b) *???Što će se dogoditi cijeni dionice?*
- (39a) *A što je s postupkom priznavanja ozljeda na radu?*
- (39b) **A što je s postupku priznavanja ozljeda na radu?*

Uz fazne glagole (*početi*, *počinjati*, *započeti*, *krenuti*, *prestati*, *nastaviti*, *nastavljati*, *završiti*, *završavati*, *prekinuti*, *prekidati*, *stati*) infinitivna se dopuna, npr. u (40a) i (41a), može zamijeniti prijedložnom dopunom *s* + *instrumental*, npr. u primjerima (40b) i (41b), kada je agens živo ili se shvaća kao živo (v. Silić i Pranjković 2005: 187). Zamjena infinitiva i odglagolskih imenica moguća je jer obje kategorije imaju obilježja i glagola i imenice (v. Silić i Pranjković 2005: 197, Belaj i Tanacković Faletar 2014: 109). Razlikom u značenju između rečenica s faznim glagolima s infinitivom i onima s odglagolskom imenicom bavili su se pojedini autori (npr. Freed 1979, Wierzbicka 1988, Duffley 1999),

no objašnjenja su manje ili više prihvatljiva.¹⁰ Može se zaključiti da se upotrebom infinitiva naglasak stavlja na samu radnju, dok upotrebom odglagolske imenice na događaj koji traje, iako je riječ o minimalnoj značenjskoj razlici.

(40a) *Društvo se počelo pripremati za 80. obljetnicu utemeljenja i rada.*

(40b) *Društvo je počelo s pripremanjem za 80. obljetnicu utemeljenja i rada.*

(41a) *Ako u Hrvatskoj nastavimo nagrađivati neodgovorne, a kažnjavati odgovornost...*

(41b) *Ako u Hrvatskoj nastavimo s nagrađivanjem neodgovornih, a kažnjavanjem odgovornosti...*

Uz glagole *žuriti se*, *oklijevati*, *otezati* ili *čekati* u značenju ‘odgadati, oklijevati’ (42a), kao i uz glagole *pokušavati*, *pokušati* (43a), rjeđe se javlja infinitiv od prijedložne skupine *s + instrumental*, npr. u primjerima (42b) i (43b).

(42a) *Vjerujemo da će Apple požuriti ispraviti ove pogreške.*

(42b) *Vjerujemo da će Apple požuriti s ispravljanjem ove pogreške.*

(43a) *Mogli smo pokušati dovesti igrača sa strane.*

(43b) *Mogli smo pokušati s dovođenjem igrača sa strane.*

Pitanje je kako odrediti sintaktičku funkciju prijedložne skupine *s + instrumental* uz te glagole.¹¹ Mogla bi se odrediti kao predikatna dopuna, što se čini prihvatljivije uz fazne glagole uz koje je češća pojava infinitiva, te u tom slučaju nema pridruženu semantičku ulogu, ali i kao prijedložna dopuna, odnosno objekt, što je odgovor koji je prihvatljiviji u valencijskim opisima glagola.¹²

3. Prijedložna skupina *s + instrumental* kao dodatak

Prijedložna se skupina *s + instrumental* određuje kao dodatak uz glagole koji je ne zahtijevaju svojim leksičko–gramatičkim svojstvima, a u ovom se radu dijeli s obzirom na značenje na prijedložnu skupinu *s + instrumental* sa značenjem društva ili socijativa, prijedložnu skupinu *s + instrumental* sa značenjem načina i prijedložnu skupinu *s + instrumental* sa značenjem vremena.

10 Freed (1979) povezuje infinitiv sa serijom događaja ili ponavljanjem događaja koji se pojavljuje u različitim trenutcima kroz neodređeno razdoblje, dok odglagolska imenica označuje jedan događaj koji je u tijeku. Wierzbicka (1988) povezuje infinitiv s budućim očekivanjima, a odglagolsku imenicu s durativnošću, odnosno protežnošću. Langacker (1987: 248ff) navodi da je infinitivu i odglagolskoj imenici zajedničko skupno promatranje zbog čega se sve etape poimaju kao jedna cjelina, s tim da infinitiv karakterizira skupna konceptualizacija relacija, a odglagolsku imenicu skupna konceptualizacija entiteta (v. Belaj i Tanacković Faletar 2014: 109–112).

11 Piper i dr. (2005: 241, 245) navode identične primjere za fazne glagole uz koje prijedložnu skupinu *s + instrumental* određuju prvi put kao dopunu uz semikopulativne glagole, a drugi put kao dopunu uz prijelazne glagole.

12 Više o analizi infinitiva uz modalne glagole v. Karabalić 2011.

3.1. Prijedložna skupina *s* + *instrumental* kao dodatak sa značenjem društva

Prijedložna skupina *s* + *instrumental* može se pojaviti i uz glagole koji nisu uzajamni, odnosno glagole koji ne zahtijevaju uključenost dvaju živih sudionika kako bi se radnja izvršila, nego je za izvršenje radnje dovoljan jedan sudionik jer se radnja vrši individualno (v. Ivić 1954: 170), (44a) i (45a). U tom je slučaju prijedložnom skupinom *s* + *instrumental* označen živi sudionik koji nije nužan za radnju i koji nije presudan da bi se radnja izvršila (usp. Rákosi 2003), a sa sudionikom na mjestu subjekta simultano vrši radnju i ima isti cilj, odnosno riječ je o zbrajanju radnja, (44b) i (45b).

(44a) *Predsjednik pije kavu s građanima.*

(44b) *Predsjednik pije kavu. + Građani piju kavu.*

(44c) *Predsjednik i građani piju kavu.*

(45a) *A sada idem na zasluženi odmor s obitelji.*

(45b) *A sada idem na zasluženi odmor. + A sada obitelj ide na zasluženi odmor.*

(45c) *A sada ja i obitelj idemo na zasluženi odmor.*

Ivić (1954: 165) navodi da je kontakt između sudionika radnje uspostavljen neovisno o radnji, zbog čega ga smatra posrednim socijativnim odnosom. U primjeru (44a) nisu potrebni građani da bi predsjednik pio kavu, nego se podrazumijeva da tu radnju može izvoditi samostalno, kao što za odlazak na odmor nije potrebna obitelj (45a). Budući da pojava prijedložne skupine *s* + *instrumental* nije uvjetovana leksičko–gramatičkim obilježjima glagola, riječ je o dodatku, za razliku od prijedložne skupine *s* + *instrumental* uz uzajamne glagole. U tom slučaju ne može se govoriti ni o ulozi agens–teme jer sudionici nisu istodobno i vršitelji i trpitelji radnje, nego samo vršitelji, odnosno prijedložna skupina *s* + *instrumental* ima značenje društva.

Kao što je vidljivo iz primjera (44c) i (45c), moguće je koordinirati nominativnu imensku skupinu i prijedložnu, no njihovo značenje nije identično, kao ni u primjerima s uzajamnim glagolima. Ivić (1954: 164) dobro primjećuje da se konstrukcije *s i* razlikuju od konstrukcija s prijedložnom skupinom *s* + *instrumental* po tome što prijedlog *s* podrazumijeva da oba sudionika vrše radnju u isto vrijeme i na isti način, odnosno riječ je o jedinstvenoj radnji, dok *i* ne mora to podrazumijevati, odnosno riječ je o zbroju pojedinačnih jednakih radnja, za što navodi primjer *Obilazit ćemo te ja i sestra.* nasuprot primjeru *Obilazit ću te sa sestrom.* Drugim riječima, razlika je u tome da se s prijedložnom skupinom *s* + *instrumental* radnja shvaća kolektivno, riječ je o jednom događaju, dok se rečenice s imenskim skupinama koordiniranima veznikom *i* mogu interpretirati i kolektivno i distribuirano, kada je riječ o više nepovezanih događaja.

Česta je pojava da se prijedložnom skupinom *s* + *instrumental* označuje neživi sudionik koji ne vrši radnju, stoga se ne može govoriti o agensu ili koagensu, a isto tako ni o tipičnom društvu. Na sudioniku označenom prijedložnom skupinom *s* + *instrumental* ne vrši se radnja izražena glagolom, nego je prostorno i vremenski uz agensa dok vrši radnju. U primjeru (46a) ja

trčim, ali ne trče utezi (46b), oni se nalaze uz agensa dok on vrši radnju, ne sudjeluju aktivno u radnji, no utječu na njezinu kvalitetu.¹³ Rečenice se mogu preoblikovati tako da se prijedložna skupina *s* + *instrumental* preoblikuje u akuzativnu dopunu uz glagol *nositi* ili *imati* ili glagolski prilog (46c).

(46a) *Za čvrstoću tijela trčim s utezima.*

(46b) *Ja trčim. + *Utezi trče.*

(46c) *Za čvrstoću tijela trčim tako da nosim / imam utege / noseći utege / imajući utege.*

U vezi s primjerom (46a) može se govoriti o nepravom socijativu, kao što čini Ivić (1954), ali i o načinu jer trčanje s utezima utječe na samu radnju i katkad je teško razgraničiti je li u pitanju načinska ili pseudosocijativna interpretacija. Stoga ćemo zaključiti da ima zajedničke značenjske komponente i sa socijativom i s načinom i može se smatrati prijelaznom kategorijom. Ako se socijativ odredi isključivo kao živi sudionik, tada je riječ o načinskoj interpretaciji.

3.2. Prijedložna skupina *s* + *instrumental* kao dodatak sa značenjem načina

Prijedložnom skupinom *s* + *instrumental* označuje se kakav osjećaj, osobina ili raspoloženje koje prati agensa dok vrši radnju i tako je načinski određuje (v. Ivić 1954: 195, Staniševa 1958: 57, Janda 1993: 184, Palić 2007: 118). Ti osjećaji jesu dio vršitelja radnje, prisutni su dok traje radnja, ali ne sudjeluju aktivno u radnji i po tome se razlikuju od socijativa. U primjeru (47) jasna je veza između sredstva i načina jer se srce smatra organom kojim iskustvenik voli, dok u primjeru (48) postoji veza između socijativa i načina jer ljubav nije sredstvo kojim tko obavlja svoju dužnost, nego ljubav prati agensa dok to čini. U pojedinim primjerima prijedložna skupina *s* + *instrumental* može se zamijeniti prilogom, primjerice *nestrpljivo* u (49), *pozorno* u (50).¹⁴

(47) *Volim ga svim srcem.*

(48) *Osoba koja obavlja svoje dužnosti s ljubavlju ima puno veće šanse da dobije unapređenje na poslu.*

(49) *Sada svi s nestrpljenjem očekujemo izvješće iz Londona.*

(50) *Posjetitelji su s pozornošću razgledavali naše eksponate.*

Osim raspoloženja ili osjećaja radnju može pratiti i vanjsko očitovanje unutarnjega raspoloženja ili osjećaja, kao u primjeru (51), koji znači da se s tugom, nostalgijom, sjetom ili sl. prisjeća večeri.

13 Shroyer (1969) navodi da se pretpostavlja postojanje prijedložne skupine, odnosno lokativa, tako u primjeru (46a) pretpostavlja se da su utezi na nogama (ili rukama).

14 Palić (2007: 119) dobro je primijetio da je nužno da je sadržaj apstraktne imenice neodvojiv od glagolske radnje kako bi se prijedložna skupina interpretirala kao načinska (npr. *uočiti s teškoćom* = *uočiti teško*), a u suprotnom se određuje kao popratna okolnost (*uočiti sa žaljenjem* = *uočiti i potom/pritom osjećati žaljenje*). Iako je u primjerima koje navodi razlika jasna, u ovom se radu bez obzira na to određuje kao način jer ih je katkad teško razlikovati.

- (51) *Otac Marijan i danas se sa suzama u očima prisjeća večeri u kojoj mu je život nepovratno promijenjen.*

3.3. Prijedložna skupina *s* + *instrumental* kao dodatak sa značenjem vremena

Za pojavu prijedložne skupine *s* + *instrumental* sa značenjem vremena navodi se da je ključan paralelizam između vremenskoga odsječka i trajanja glagolske radnje (Ivić 1954: 183, Pranjković 2001: 17, Belaj i Tanacković Faletar 2014: 491). Važno je naglasiti da je prisutan i odnos uzročnosti ili uzročno–posljedični odnos, pa je u primjeru (52) njegov dolazak ujedno i uzrok promjene u školstvu, a u primjeru (53) ljepše vrijeme i više temperature uzrokuju pojavu krpelja.

- (52) *Primijetila sam da su se s njegovim dolaskom u školstvu počele događati pozitivne promjene.*
(53) *S ljepšim vremenom i višim temperaturama stigao je i viši rizik od opasnosti koje predstavljaju krpelji.*

Ivić (1954: 183) smatra da je do pojave prijedložne skupine *s* + *instrumental* sa značenjem vremena došlo zbog redukcije različitih komponenata socijativnoga odnosa od kojih je jedna značenje vremenskoga paralelizma.

4. Prijedložna skupina *s* + *instrumental* kao postmodifikator imenice

Prijedložnom skupinom *s* + *instrumental* označen je dio agensa koji je neotudiv (dio tijela) ili otudiv (kakav predmet). Također može biti riječ o kakvu stalnom svojstvu (*djevojka s plavim očima*) ili privremenom svojstvu (*djevojka s raspuštenom kosom*). Ivić (1954: 201) naziva tu kategoriju instrumentalom karakteristične pojedinosti jer je prijedložnim izrazom obilježen dio tijela agensa »koji se u trenutku vršenja glagolske radnje nalazi u određenom stanju, koji nosi određenu osobinu«. Prema tome od prototipnoga socijativnog instrumentala razlikuje se po tome što nije ravnopravan sudionik radnje koji skupa s agensom vrši radnju, nego dio agensa (ili pacijensa) pa je zbog toga u podređenom položaju u odnosu na njega. Riječ je o unutar-sudioničkom odnosu (engl. *intra-participant relation*) za razliku od prethodnih slučajeva u kojima je riječ o međusudioničkom odnosu (engl. *inter-participant relation*) (v. Stolz, Stroh i Urdze 2006).

Kada je riječ o dijelu tijela, obvezan je pridjev, koji može biti izostavljen, ali mora biti kontekstualno poznat. Tako ako se govori o ženi s kosom, pretpostavlja se da ima posebnu kosu i po tome je govornici znaju. Primjer (54a) može se preoblikovati tako da se prijedložna skupina *s* + *instrumental* zamijeni genitivnom skupinom (54b), koja je moguća samo kada se svojstvo odnosi na sudionika u cjelini, katkad i pridjevom ako postoji (54c) ili zavisnom rečenicom s glagolom *imati* (54d).

- (54a) *Žene s plavom kosom se osjećaju privlačnije.*

- (54b) *Žene plave kose osjećaju se privlačnije.*
(54c) *Plavokose žene osjećaju se privlačnije.*
(54d) *Žene koje imaju plavu kosu osjećaju se privlačnije.*

Zamjena prijedložne skupine *s + instrumental* genitivnom skupinom nije moguća kada se svojstvo ne odnosi na sudionika u cjelini, nego na pojedini dio tijela (55) (v. Ivić 1954: 205), kada se izdvaja kakvo negativno svojstvo, odnosno bolest ili tjelesni nedostatak (56) (v. Kuna 2002: 178, Omerović 2011: 140) te kada nije riječ o fizičkom svojstvu (57).

- (55) *Imam krupne oči s dugim trepavicama.*
(56) *Socijalna prava osoba s mentalnom retardacijom ostvaruju se pomoću brojnih zakonskih i drugih propisa.*
(57) *Svi predavači su praktičari s dugogodišnjim radnim iskustvom u području financija.*

Kada je riječ o otudivom dijelu, pridjev nije obvezan (58a) (v. Ivić 1954: 204, Belaj i Tanacković Faletar 2017: 261ff), te se prijedložna skupina *s + instrumental* ne može zamijeniti genitivnom skupinom. Točnije, ti se primjeri mogu preoblikovati tako da se upotrijebi glagol *imati* (58b), ali osim glagola *imati* katkad se može upotrijebiti i glagol *nositi* (58c), što nije moguće, naravno, kada je riječ o integralnom dijelu sudionika.

- (58a) *Ljudi s naočalama izgledaju profesionalnije.*
(58b) *Ljudi koji imaju naočale izgledaju profesionalnije.*
(58c) *Ljudi koji nose naočale izgledaju profesionalnije.*

Prijedložnim instrumentalom označuju se i svojstva neživih sudionika, odnosno označen je sastavni dio određenoga predmeta, (59a) i (60a), što je očito i zbog toga što se rečenice mogu preoblikovati u rečenice s glagolom *imati*, (59b) i (60b).

- (59a) *Najskuplje su knjige s velikim brojem fotografija.*
(59b) *Najskuplje su knjige koje imaju velik broj fotografija.*
(60a) *Dugo vremena najomiljeniji su bili okrugli zidni satovi s jednostavnim znamenkama i kazaljka.*
(60b) *Dugo vremena najomiljeniji su bili okrugli zidni satovi koji imaju jednostavne znamenke i kazaljke.*

Stanje dijela tijela agensa može utjecati na kvalitetu radnje, stoga se u pojedinim primjerima može govoriti o kategoriji koja je između instrumentala karakteristične pojedinosti, odnosno kvalitativnoga instrumentala i načina, primjerice *koračati s uzdignutom glavom*, kao što navodi Ivić (1954: 203).

5. Zaključak

Prijedložna skupina *s + instrumental* može biti dopuna glagola, dodatak ili postmodifikator imenice. Prijedložna skupina *s + instrumental* javlja se kao dopuna glagola uzajamnoga značenja koji pretpostavljaju (najmanje) dva samostalna sudionika potrebna za vršenje radnje. Riječ je o glagolima koji izražavaju fizički sukob (npr. *hrvati se*), intimne fizičke kontakte (npr. *ljubiti se*), verbalni sukob (npr. *svađati se*), raspravljanje (npr. *debatirati*), komunikaciju radi društvene interakcije (npr. *ćaskati*), natjecanje (npr. *trkati se*), igranje (npr. *grudati se*), zatim združivanje (npr. *bratimiti se*) ili raskid jedinstva (npr. *rastati se*). Kao što je pokazano u poglavlju 2.1., rečenice s koordiniranim imenskim skupinama na mjestu subjekta i rečenice s nominativnom imenskom skupinom i prijedložnom skupinom nisu značenjski identične. Prijedložnom skupinom *s + instrumental* označeno je živo biće na kojemu nije naglasak, odnosno govornik ga smatra manje istaknutim članom, bilo zbog toga što nije pokretač radnje, ne sudjeluje u radnji jednakim intenzitetom ili voljom kao agens bilo zbog kojega drugog razloga. Budući da taj sudionik najčešće ima obilježja i agensa, semantička uloga pridružena prijedložnoj dopuni u radu se određuje kao agens–tema. Prijedložna skupina *s + instrumental* javlja se uz glagole koji izražavaju preklapanje ili spajanje dviju strana (npr. *harmonizirati se*) (poglavlje 2.1.2), a od glagola koji izražavaju suprotstavljanje dviju strana (poglavlje 2.1.1.) razlikuju se po tome što je prijedložnom skupinom obično označena strana koja je cilj ili uzor i ne mora biti zahvaćena radnjom. Prijedložnoj je skupini *s + instrumental* ujedno pridružena i uloga teme kada je njome označen neživi sudionik radnje koji ne vrši radnju s agensom, nego mu pruža kakav otpor (npr. *mučiti se*). Uloga teme pridružena je prijedložnoj skupini *s + instrumental* uz glagole poput *učiniti* i *dogoditi se* uz koje se može pojaviti i dativna dopuna kada je tema živo. Uz fazne glagole i glagole žurenja i oklijevanja također se javlja prijedložna skupina *s + instrumental*, a može se odrediti kao predikatna dopuna, te u tom slučaju nema pridruženu semantičku ulogu, ili kao prijedložna dopuna, te u tom slučaju ima pridruženu ulogu teme, ovisno o pristupu koji se zastupa (poglavlje 2.2).

Prijedložna skupina *s + instrumental* određuje se kao dodatak uz glagole koji je ne zahtijevaju svojim leksičko–gramatičkim obilježjima, a u tom slučaju ima značenje društva ili socijativa, načina ili vremena. Društvo podrazumijeva živo biće koje simultano s agensom vrši radnju, no radnja je moguća i bez njega (poglavlje 3.1.). Kada je označeno neživo biće, obično se govori o pseudosocijativu, a sudionik je izražen prijedložnom skupinom *s + instrumental* zbog toga što se nalazi u blizini agensa i prisutan je dok agens vrši radnju. U pojedinim slučajevima prisutnost neživoga sudionika može utjecati na kvalitetu radnje, stoga se može odrediti načinom. Prijedložna skupina *s + instrumental* ima značenje načina i kada je njome označeno kakvo raspoloženje ili osobina koja prati agensa dok vrši radnju (poglavlje 3.2.). Osim značenja načina *s + instrumental* može imati i značenje vremena koje se pojavljuje zbog simultanosti, odnosno paralelizma, a ujedno je prisutno i uzročno ili uzročno–posljedično značenje (poglavlje 3.3.).

Prijedložna se skupina *s + instrumental* upotrebljava i kao postmodifikator imenice koji označuje određeni dio tijela sudionika ili kakav predmet koji ima uza se, a može se upotrijebiti i za označivanje sastavnoga dijela neživoga sudionika (poglavlje 4.).

Obilježavanjem sudionika prijedložnom skupinom *s + instrumental* može se reći da ga se »degradira«, odnosno uvijek je riječ o manje istaknutom sudioniku radnje. Naime, u rečenicama s uzajamnim glagolima koje na mjestu subjekta imaju koordinirane imenske skupine može se govoriti o simetričnosti, no ona se dokida kada se jedan sudionik izrazi prijedložnom skupinom *s + instrumental* jer se tada ističe sudionik u nominativu. Slabija istaknutost očita je i u primjerima s glagolima *činiti*, *dogoditi se* i sl., uz koje se kada je živo označeno dativom, naglašava njegova zahvaćenost ili pogođenost radnjom, dok prijedložna skupina *s + instrumental* upućuje na to da je radnjom zahvaćen neizravno. Uz trovalentne glagole (npr. *pariti*, *posvađati*, *harmonizirati* i sl.) akuzativom je označen sudionik koji se želi naglasiti, odnosno onaj koji je govorniku važniji zbog određenoga razloga.

Može se uočiti da je točna pretpostavka Belaja i Tanackovića Faletara (2014) da je za *instrumental* ključan paralelizam; tako je prijedložnom skupinom *s + instrumental* označen živi sudionik koji s agensom vrši uzajamnu radnju ili simultano s njim vrši radnju koja nije uzajamna, zatim neživi sudionik koji se nalazi uz agensa dok vrši radnju, osjećaj ili raspoloženje koje prati agensa, događaj koji se javlja istodobno s drugim događajem ili kakva karakteristika sudionika radnje ili predmet koji je uz njega dok vrši radnju.

Ovaj je rad sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom UIP-2017-05-7169.

Literatura

- Barić, Eugenija i dr. (1997). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Belaj, Branimir (2008). *Jezik, prostor i konceptualizacija. Shematična značenja hrvatskih glagolskih prefiksa*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
- Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar (2014). *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Zagreb: Disput.
- Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar (2017). *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Sintaksa jednostavne rečenice*. Zagreb: Disput.
- Birtić, Matea (2017). Usporedba sintaktičkih dopuna u e–Glavi i srodnim valencijskim modelima. *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 43/2: 263–284.
- Blake, Barry J. (2004). *Case*. Cambridge: Cambridge University Press, <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9781139164894>.
- Bošković, Željko (2006). Case Checking versus Case Assignment and the Case of Adverbial NPs. *Linguistic Inquiry* 37: 522–533.
- Brač, Ivana (2017). Instrumentalne imenske skupine sa značenjem sredstva i načina. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 43/2: 311–330.
- Croft, William (1993). Case Marking and the Semantics of Mental Verbs. Pustejovsky, James, ur. *Semantics and the Lexicon*. Dordrecht: Kluwer Academic, 55–72, http://dx.doi.org/10.1007/978-94-011-1972-6_5.

- Dimitriadis, Alexis (2004). Discontinuous reciprocals. Dostupno na: <http://www.hum.uu.nl/medewerkers/a.dimitriadis/papers/discon-long-ms04.pdf> (15. veljače 2018.).
- Dimitriadis, Alexis (2008). Irreducible symmetry in reciprocal constructions. König, Ekkehardi Volker Gast, ur. *Reciprocals and Reflexives: Theoretical and Typological Explorations*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter, 375–410.
- Dowty, David (1991). Thematic Proto-Roles and Argument Selection. *Language* 67/3: 547–619, <http://dx.doi.org/10.2307/415037>.
- Duffley, Patrick J. (1999). The Use of the Infinitive and the *-ing* after Verbs Denoting the Beginning, Middle and End of an Event. *Folia Linguistica* 33/3-4: 295–331, <http://dx.doi.org/10.1515/flin.1999.33.3-4.295>.
- Fillmore, Charles J. (1968). The Case for Case. Bach, Emmon i Robert T. Harms, ur. *Universals in Linguistic Theory*. London: Holt, Rinehart i Winston, 1–88.
- Freed, Alice F. (1979). *The semantics of English aspectual complementation*. Dordrecht: D. Reidel Publishing Company, <http://dx.doi.org/10.1007/978-94-009-9475-1>.
- Givón, Talmy (2001). *Syntax: An introduction. Volume I*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, <http://dx.doi.org/10.1075/z.syns>.
- Hein, Bernd, Ulrike Claudi i Frederike Hunnemeyer (1991). *Grammatikalization. A Conceptual Framework*. Chicago – London: The University of Chicago Press (prema Stolz 1996).
- Ivić, Milka (1954). *Значења српскохрватског инструментала и њихов развој*. Beograd: Srpska akademija nauka.
- Janda, Laura A. (1993). *A Geography of Case Semantics. The Czech Dative and the Russian Instrumental*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter, <http://dx.doi.org/10.1515/9783110867930>.
- Janda, Laura i Tore Nessel (2010). Taking apart Russian *raz-*. *The Slavic and East European Journal* 54/3: 477–502.
- Karabalić, Vladimir (2011). Sintaksa glagola nepotpunog značenja u hrvatskom i njemačkom jeziku na primjeru modalnih glagola. *Suvremena lingvistika* 72: 171–185.
- Kuna, Branko (2002). *Atributni genitiv u hrvatskome standardnom jeziku*. Doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Langacker, Ronald W. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar. Volume I. Theoretical Prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.
- Langacker, Ronald W. (1991). *Concept, Image, and Symbol. The Cognitive Basis of Grammar*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Levin, Beth i Milka Rappaport Hovav (2005). *Argument Realization*. New York: Cambridge University Press, <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511610479>.
- Luraghi, Silvia (1986). On the Distribution of Instrumental and Agentive Markers for Human and Non-Human Agents of Passive Verbs in Some Indo-European Languages. *Indogermanische Forschungen* 91: 48–66.
- Luraghi, Silvia (2001). Some remarks on Instrument, Comitative, and Agent in Indo-European. *Sprachtypologie und Universalienforschung* 54/1: 385–401.
- Matovac, Darko (2016). *Prijedlozi u hrvatskome jeziku. Značenje, prostorni odnosi i konceptualizacija*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Mchombo, Sam A. i Armindo S. A. Ngunga (1994). The syntax and semantics of the reciprocal construction in Ciyao. *Linguistic Analysis* 24: 3–31 (prema Dimitriadis 2004).
- Mrázek, Roman (1964). *Синтаксис русского творительного. Структурно-сравнительное исследование*. Prag: Státní pedagogické nakladatelství.
- Nilsen, Don L. F. (1973). *The instrumental case in English: Syntactic and semantic considerations*. The Hague – Paris: Mouton.
- Omerović, Mirela (2011). *Nekongruentni atribut u bosanskome jeziku*. Sarajevo: Slavistički komitet.
- Oraić Rabušić, Ivana (2017). Podjela konstrukcija sa se u hrvatskom jeziku. *Suvremena lingvistika* 84: 173–197.
- Palić, Ismail (2007). *Sintaksa i semantika načina*. Sarajevo: Naučna biblioteka Slovo.
- Palić, Ismail (2010). *Dativ u bosanskome jeziku*. Sarajevo: Naučna biblioteka Slovo.

- Palmer, Martha, Daniel Gildea i Nianwen Xue (2010). *Semantic Role Labeling*. San Rafael: Morgan & Calypool, <http://dx.doi.org/10.2200/S00239ED1V01Y200912HLT006>.
- Piper, Predrag i dr. (2005). *Синтакса савременога српског језика: проста реченица*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, Beogradska knjiga i Matica srpska.
- Potebnja, Aleksandr Afans'evič (1888/1954). *Из записок по русској грамматици*. Москва: Академија наук СССР. Dostupno na: http://elib.gnpbu.ru/text/potebnja_iz-zapisok-po-russkoj-grammatike_t1-2_1958/go,2;fs,1/ (12. veljače 2018.).
- Pranjković, Ivo (2001). *Druga hrvatska skladnja. Sintaktičke rasprave*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Radford, Andrew (2009). *An Introduction to English Sentence Structure*. Cambridge: Cambridge University Press, <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511800924>.
- Rákosi, György (2003). Comitative arguments in Hungarian. Heeren, Willemijn, Dimitra Papangeli i Evangelia Vlachou, ur. *Uil-OTS Yearbook*. Utrecht: Utrecht University, 47–57.
- Rákosi, György (2008). The inherently reflexive and the inherently reciprocal predicate in Hungarian: Each to their own argument structure. König, Ekkehard i Volker Gast, ur. *Reciprocals and reflexives. Theoretical and typological explorations*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter, 411–450.
- Reinhart, Tanya (2002). The Theta System – an overview. *Theoretical Linguistics* 28: 229–290, <http://dx.doi.org/10.1515/thli.28.3.229>.
- Reinhart, Tanya i Tal Siloni (2005). The Lexicon–Syntax Parameter: Reflexivization and Other Arity Operations. *Linguistic Inquiry* 36/3: 389–436, <http://dx.doi.org/10.1162/0024389054396881>.
- Shroyer, Thomas Gilmore (1969). *An Investigation of the semantics of English sentences as a proposed basis for language curriculum materials*. Doktorska disertacija, The Ohio State University.
- Silić, Josip i Ivo Pranjković (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Siloni, Tal (2012). Reciprocal verbs and symmetry. *Natural Language and Linguistic Theory* 30: 261–320, <http://dx.doi.org/10.1007/s11049-011-9144-2>.
- Staniševa, D. S. (1958). Творительный социативный. Bernštejn, Samuil Borisovič, ur. *Творительный падеж в славянских языках*. Москва: Академија наук СССР, 41–75.
- Stassen, Leon (2000). AND–languages and WITH–languages. *Linguistic Typology* 4: 1–54, <http://dx.doi.org/10.1515/lity.2000.4.1.1>.
- Stolz, Thomas (1996). Some instruments are really good companions – some are not. On syncretism and the typology of instrumentals and comitatives. *Theoretical Linguistics* 23: 113–200.
- Stolz, Thomas, Cornelia Stroh i Aina Urdze (2006). *On Comitatives and Related Categories. A Typological Study with Special Focus on the Languages of Europe*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Van Valin, Robert D. i David P. Wilkins (1996). The Case for ‘Effector’: Case Roles, Agents, and Agency Revisited. Shibitani, Masayoshi i Sandra A. Thompson, ur. *Grammatical Constructions: Their Form and Meaning*. Oxford: Oxford University Press, 289–322.
- Van Valin, Robert D. i Randy J. LaPolla (1997). *Syntax: Structure, Meaning and Function*. Cambridge: Cambridge University Press, <https://doi.org/10.1017/CBO9781139166799>.
- Wierzbicka, Anna (1988). *The Semantics of Grammar*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, <http://dx.doi.org/10.1075/slcs.18>.

The prepositional phrases ‘with’ + instrumental in Croatian

The aim of this paper is to define the prepositional phrase *s* ‘with’ + instrumental as a complement, an adjunct or as a noun postmodifier, and to define which semantic role is assigned to it. The analysis improves verb valency description and case description in the Croatian language. The prepositional phrase is a complement of the reciprocal verbs, which require two participants and which are divided into several groups according to their meaning (verbs of physical conflict, intimate physical contact, verbal conflict, discussion, conversation, competition, play, amalgamate verbs, split verbs, verbs of overlapping between two sides). With those verbs, the role of the Agent–Theme has been assigned to the prepositional complement. The prepositional phrase as a complement also comes with aspectual verbs and verbs of lingering and rushing, in which case the association with the comitative is less obvious. In that case, the prepositional phrase can be defined as a predicate complement without the semantic role, or the prepositional complement with the role Theme. The prepositional phrase is an adjunct with verbs that usually do not involve two participants, and it has the comitative role. As an adjunct, it also appears with the meaning of the manner or time. As a noun postmodifier, it is used to describe a feature of the Agent or Patient’s body part, or a feature of the object belonging to the Agent, Theme or Patient. The paper describes the possibilities of alternation of the prepositional phrase with other phrases and the semantic consequences caused by those alternations.

Ključne riječi: prijedlog *s*, instrumental, uzajamni glagoli, socijativ, postmodifikator imenice, hrvatski jezik

Keywords: preposition *s* ‘with’, instrumental, reciprocal verbs, comitative, noun postmodifier, Croatian